

1

Mens of mensen? Pluraliteit

- Rousseau begint bij zichzelf, maar wil ook de gemeenschap dienen. Dan translateert hij wat hij voor zichzelf bedacht heeft als goed naar iedereen.
- Er is een verschil tussen de mens en mensen. (141)
- Arendt spreekt over pluraliteit; iedereen is gelijk in zoverre dat iedereen verschillend is.

Maieutiek_Kwaad 2023-1 2

2

Rede als oplossing of probleem?

- Denken of de rede is problematisch, maar de rede is vooral ook een middel tegen het kwaad. (144)
- De rede overstijgt het individuele,
- De rede overstijgt het momentane,
- De rede maakt inspanning en regels dragelijk.

“Niet die natuurlijke natuur, maar het missen en verspelen van de redelijke natuur is het kwaad.”(145)

Maieutiek_Kwaad 2023-1 3

3

Radicaal rationalisme (145/146)

- “Wie zich niet door de wetenschap wil laten voorschrijven wat goed voor hem is, zou 'kwaad' moeten heten, als die uitdrukking zelf niet als een fossiel uit een voorwetenschappelijke tijd zou gelden. Daarom spreekt men liever over domheid, over vergissing of over schadelijk en onproductief gedrag. In elk geval kan ik een wetenschappelijk gefundeerde wet die mij verbiedt iets te doen wat ik als redelijk wezen in mijn eigen belang eigenlijk helemaal niet kán willen, niet als inperking van mijn vrijheid beschouwen. Want vrijheid betekent in dit verband: tussen de onderkende noodzakelijkheden manoeuvreren en de eigen doeleinden daaraan aanpassen.” (146)

Maieutiek_Kwaad 2023-1 4

4

De wereld begrijpen is nog steeds het kwaad dienen

We hebben de wereld op verschillen manieren begrepen, nu komt het er op aan haar te veranderen. Marx e.a.

Niet alleen het individu, maar ook een maatschappij kan vervreemd raken.

Er is een historisch proces met een doel en wie dat begrijpt kan helpen om dat doel te versnellen. Berlin analyseert dit als het gevaar van de positieve vrijheid.

Maieutiek_Kwaad 2023-1 5

5

Maar de wereld veranderen is ook het kwaad

- Het communisme en het fascisme zijn beide pogingen zijn om de onafwendbare toekomst sneller te bereiken door dwang en geweld. (148)
- De categorie **kwaad** verdwijnt in neutraliteit van de **historisch noodzakelijke** processen.
- Schmidt wijst tijdperken aan met hun verschillende strijd toneel (150)
- Harari zegt dat we nu in het tijdperk zitten van strijd rondom bezit van data.

Maieutiek_Kwaad 2023-1 6

6

Popper en Berlin

Popper; "De poging om de hemel op aarde te maken brengt altijd de hel voort." Pogingen om dat kwaad in te dammen door:

- Scheiding der machten,
- Vrijheid van meningsuiting,
- Ruimte voor negatieve vrijheid,
- Ruimte voor pluraliteit,
- Tolerantie.

Maieutiek_Kwaad 2023-1

7

7

Het kwaad lijkt onuitroeibaar

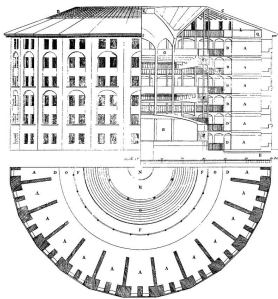
- Het aanwijzen van de negatieve vrijheid (Berlin 149) zoekt een uitweg. Liberalisme en vrije markt werden gezien als pogingen om het kwaad te bestrijden. (152). Maar ook dat bleek in zijn tegendeel te kunnen omslaan.
- Kant zegt de staat vormt de goede mensen eerst met dwang, maar uiteindelijk wint hun rationeel zelfbehoud en doen ze het als vanzelf goed. (155) Dat zien we ook bij het panopticum.

Maieutiek_Kwaad 2023-1

8

8

Panopticum 1791 Bentham (utilitarist)

Maieutiek_Kwaad 2023-1

9

9

Maar willen wij het goede wel?

- Vrijheid is het verbreken van de gedetermineerdheid door de natuur (157)
- Zedelijkheid is morele vrijheid en als er geen God is (niet kenbaar bij Kant) dan is er wel de innerlijke zekerheid van de zedelijk wet. God woont in het geweten. De natuur is nu amoreel en de religie moet nu op de moraal gegrondvest worden i.p.v. andersom. Kant ziet nog niet in dat we hiermee de borging van een gedeelde moraal kwijtraken.
- Wat als je het kwade wil?

Maieutiek_Kwaad 2023-1

10

10

De Sade (1740-1814)

- Waarom doe je iets wel of niet? Bijvoorbeeld waarom niet moorden?
- Wetten zijn plaatselijke gebruiken,
- God daar moet je maar net in geloven,
- De natuur die hecht geen belang aan individuele mensen en hun regels.

Hij is een libertijn (daar zijn er meer van) hij komt in het gevang door zijn schoonmoeder en er weer uit door de revolutie.

Maieutiek_Kwaad 2023-1

11

11

Het absolute kwaad is buiten bereik

- Het overschrijden van de grenzen,
- De geschoktheid van anderen,
- Het vastleggen van alle seksuele uitpattingen in een orde, is spotten met de Verlichting en haar rede,
- De natuur is onderwerp en afzetpunt van zijn vrijheid. "Met alles wat we doen beledigen we slechts afgoden en creaturen en niet de natuur" (171)
- Het absolute kwaad blijkt echter (ook) niet te bereiken.
- Maar ook het kwaad wordt nu deel van een zoektocht.

Maieutiek_Kwaad 2023-1

12

12